

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 45.

V Ljubljani, 10. listopada 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: Hrvaško učiteljske za Istro. — Naš denarni zavod. — Zasilni učitelji. — O samostojnosti in kolegialnosti učiteljstva. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Razstava učil v Ljubljani. — Sovražnik človeštva. — Priznanja in zaupnice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Zdravje in šola.

Hrvaško učiteljske za Istro.

Tržaška »Edinost« se bavi z okrožnico dr. I. Z. (dr. Zuccona?), ki razpravlja o tem za Istro važnem vprašanju.

Dr. I. Z. naglašja staro in neoporečno resnico, da je učiteljske v Kopru dozorelo za razdelitev v samostalne zavode po narodnosti. O tem so uverjeni toliko Hrvati in Slovenci, kolikor tudi Italijani. Razlog temu je jasen. Spletkarenje vlade, ki hoče povsod vrivati nemštvo in tudi tam, kjer ga ni treba; strastno sovrašstvo nahujskanih Italijanov proti vsemu, kar ni italijanskega, osamelost maloštevilnih hrvaških dijakov v tujem mestu: vse to sili na razdeljenje. Ali tu nastaja vprašanje: kako razdeliti in kam naj se premestijo posamezni oddelki? Italijani zahtevajo Trst za sedež svojemu učiteljske. Slovenci bi želeli — ako že ne morejo dobiti samostalne moške preparandije v Trstu ali Gorici — da se jih spoji s preparandijo v Ljubljani. Italijani in Slovenci mislijo prav, ker se more le v velikem mestu in na velikem zavodu mladina vsestransko izobraziti, si razširiti obzorje svojih idej ter postati vzletna in podjetna ter ojačena v narodnem pogledu.

Tudi Hrvatoma treba, da dobijo samostalen zavod. Po mnenju dr. Z. bi bilo najlepše, ako bi jih priključili preparandiji v Arbanasih ali še bolje — v Zagrebu. Tu bi istrska mladina v krogu hrvaških bratov res postala to, kar se pričakuje od učitelja: tu bi se ogrevala na narodnem solncu brez tujinske primesi, tu bi si obogatila razum z znanjem in bi si plemenila srce — in delo na izobraževanju naroda bi ji bilo blagotvorno, polno ljubavi in navdušenja.

V Kopra obiskuje učiteljske po 10—15, v najboljih slučajih 15—20 hrvaških dijakov. Pa če bi jih tudi v samostalni zavod prihitelo še toliko — kak zavod bi bil to?! Mizerija, velika mizerija za profesorje in dijake.

Če pa že mora biti samostalni zavod v Istri, se pisec odločno izjavlja proti nameri, o kateri gre glas te dni, da bi ta zavod ustanovili v Kastvu. Po mnenju gospod. dr. I. Z. Kastav absolutno ni primeren za to. Premajhen, predalet od modernega pojma mestnega, primanjkuje mu večjega trgovsko-obrtnega razvoja in duševno-kulturnega življenja. Če je že sedaj zlo, bi bilo potem še huje. Sedaj imajo mladeniči vsaj to dobro, da po tekmoivanju z drugorodnimi kolegi dobivajo

pojmo o življenjskem vrvenju, dočim bi v kastavski osamelosti, brez stikov z drugim svetom, zakopali v zemljo tudi talente, ki so jih prinesli s seboj.

Gosp. dr. Z. piše, da so se Kastavci prenačili s svojo željo po učiteljske in da njihov kampanilizem škoduje hrvaški stvari v Istri. »Čast Kastvu kakor prvemu narodnemu ognjišču na istrskem kopnem, čast vsem apostolom in mučenikom hrvaške stvari, ki so se s Kastavščine razšli po vsi Istri, čast požrtvovalni »Bratovščini«, ki je s svojo pripomočjo otrla mnogokatero dijaško solzo — ali vse to ne zadošča, da bi opravičilo nameščenje toli važnega zavoda v Kastvu«.

A poleg naštetih razlogov treba omeniti — pravi pisec — tudi veselja Italijanov do te namere. Kadar se Italijan v Istri veseli, tedaj ni dobro za Hrvata, vsaj kakor danes stvari stoje. Vsi vemo, kako Italijani vedno kriče proti hrvaškemu gimnaziju v Pazinu in zahtevajo, da ga premeste v Kastav. Mari postopajo tako zato, ker hočejo dobro Hrvatoma? Zgodovina nas uči, da je gospodoval nad to zemljo vsekdar oni, ki je imel zase morsko obal in mesta. Italijani izvajajo to načelo z vedno večjim odporom. Obrnili so naš element od vse zapadne obali, a sedaj izkušajo, da bi ga obrnili še od vzhodne, kar se jim, žal, tudi kolikor toliko posreča. Oni prepuščajo radi Hrvatoma goro in šumo, saj vedo dobro, da jim na ta način ne ubeži gospodstvo nad Istro.

Ako si želijo dobro in ako hočejo poskrbeti za svojo bodočnost, ne sme biti za Hrvate v Istri nujneje naloge, nego je: ojačenje v Pazinu in Pulju. Kdor ne vidi tega, je slep na obe očesi. Saj vidimo, koliko nam je škodila svojedobna retirada iz poreškega okraja, a vsi vemo tudi, v kaki narodni nevarnosti smo še vedno v Pazinu, Tinjanu Žminju in Boljinu zaradi prešibke moči v središču.

Pisec prihaja torej do zaključka: Če se ima hrvaško učiteljske ustanoviti v Istri sami, naj se ustanovi v Pazinu, ki ima že lepo razvito gimnazijo in govore zanj razen kulturnih tudi politični razlogi. Potem bi po mnenju pisčevem prišel v poštev tudi Pulj, ki je največje in najbolj razvito mesto v provinciji. Tu bi imeli mladi dijaki prilike, da postanejo popolni ljudje, a poleg tega bi se slovanski element v Pulju po učiteljske lepo ukrepil za razvoj in napredek v narodni smeri.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca kimavca 1905 K 158.178.22.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zasilni učitelji.

Nekak unikum v avstrijskem šolstvu je nastavljanje takozvanih zasilnih učiteljev. Umeti ne moremo, zakaj postopajo ravno pri učiteljstvu tako protizakonito, da nastavlja kot učitelje na javne ljudske šole ljudi, ki imajo vse druge lastnosti, samo za učitelje nobenih. Ne vemo, zakaj naše višje oblasti ne nastavljajo tudi na drugih mestih popolnoma nezmožnih ljudi. Po našem mnenju bi menda lahko duhovniško službo ravnotako opravljal kak mežnar-organist, kakor le-ta opravlja službo zasilnega učitelja. In službo kakega sodnijskega adjunkta bi menda v isti meri lahko izvrševal kak faliran študent, kakor opravlja le-ta službo zasilnega učitelja.

Višja oblastva menda nikjer drugje tako lahko in tako mirne vesti ne teptajo obstoječih zakonov kakor ravno pri šolskih stvareh. Vzrok tiči menda tu, da oni faktorji, ki bi ravno imeli čuvati nad obstoječimi zakoni, nikakor nočejo imeti izobraženega ljudstva, ker bi se ves avstrijski aparat kaj temeljito izpremenil, ko bi Avstrija dobila izobraženo ljudstvo. Tako pa menda vlada Avstrijo aristokracija, duhovščina in militarizem. In tem trem faktorjem se dobro godi edino-le v kalni vodi.

Naše višje šolske oblasti menda ne vedo, da ravno z nastavljanjem zasilnih učiteljev ne krše le nebroj obstoječih zakonov, temveč da greše še bolj na ugled učiteljstva. Zakaj naš itak šoli zaradi vednega hujskanja nenaklonjeni kmet kaj hitro spozna, da je pač lahko biti učitelj, ker drugače bi ne nastavljali raznih organistov, faliranih študentov, dacarjev iz prevodnikov in — nataric.

§ 48. zakona z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, veli: Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državljani, kateri je svojo usposobljenost za to zakonito izkazal. (Heinz. str. 39).

Kolikor je nastavljenih takih neizprašanih učiteljev, tolikokrat je prekršena ravnokar citirana državnozakonska odredba a nikjer še nismo brali, da bi proti tem kršilcem obstoječih zakonov odredili disciplinarno preiskavo.

A naši nekaznovani kršitelji gredo še dalje. Ti faktorji enačijo take »učitelje« popolnoma s praviimi učitelji, zakaj le-ti faktorji vabijo te karikature učiteljstva k okrajnim učiteljskim skupščinam na stroške okrajnih zastopov, akoravno § 4. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1872 leta, št. 3306, (drž. zak. št. 68. m. u. l. z leta 1872, št. 40) pravi: »Člani okrajne konferencije ter dolžni k nji priti so vsi ravnatelji, nadučitelji, učitelji, posvetne učiteljice, podučitelji in podučiteljice javnih in meščanskih šol, ki imajo izpričevalo učne usposobljenosti, stalno nameščeni verski učitelji takih šol,

potem ravnatelji, glavni učitelji, vadniški učitelji na c. kr. moških in ženskih učiteljskih tistega okraja. — Dolžnost je priti k konferenciji podučiteljem in podučiteljicam, imajočim izpričevalo zrelosti; a njih glas je samo posvetovalen.«

O zasilnih učiteljih tu ni nikjer govora, a vendar se udeležujejo raznih skupščin taki »učitelji«, seveda ne na lastne stroške, temveč na stroške okrajnega zastopa.

To je kršenje zakona brez discipliniranja!

Ako se že hočejo udeleževati ti »učitelji« naših okraj. učitelj. skupščin, dobro, naj pridejo na lastne stroške, a denar, ki ga porabijo za dijete tem nezakonitim udeležnikom, naj porabijo za okraj. učit. knjižnice.

Na Kranjskem so prišli celo tako daleč, da je neki c. kr. okraj. šol. nadzornik proslavljal takega psevdo-učitelja kot vzor-učitelja. Menda je po sebi meril kopito. Drugje je imenoval c. kr. okraj. šol. nadzornik takega neizprašenega »učitelja« za svojega namestnika!

Z ozirom na ravnokar opisana dejstva povejmo pri prihodnjih naših okrajnih skupščinah to le: Ker je udeležitev teh psevdo-učiteljev pri okraj. učit. skupščinah protizakonita, zahteva okrajne učitelj. skupščine se udeležujejo učiteljstvo, da se ne vabi teh psevdo-učiteljev k okraj. učiteljskim skupščinam. Kjer so ti, tam ni mesta za nas. Ako pa hoče imeti ta ali oni c. kr. okraj. šol. nadzornik skupščino z njimi, dobro, naj jih povabi posebej in naj z njimi tudi posebej zboruje!

△.

O samostojnosti in kolegialnosti učiteljstva.

Poročal pri zborovanju tolminskega učiteljskega društva nadučitelj
Jos. Rakovšček.

Dovolite, da izpregovorim nekoliko besed o samostojnosti in kolegialnosti našega stanu.

Naš stan bi moral zavzemati med drugimi stanovi častno mesto, saj opravlja častni posel, da naobrazuje šolsko mladino in narod sploh. Da pa ne upoštevajo našega stanu v sedanjih časih in da ne zavzema pri nas še onega mesta kakor v nekaterih kronovinah naše države in drugod, utegnejo biti po mojem mnenju naslednji vzroki:

- 1.) slabe plače;
- 2.) prehodna doba iz konkordatskih časov;
- 3.) pomanjkanje stanovske samozvesti.
- 4.) pomanjkanje stanovske samostalnosti in
- 5.) naša nekolegialnost.

Prvak slovenskih pesnikov France Prešeren poje, da »človek toliko velja, kar plača« in da le, petica da ime sloveče.

Da smo tako slabo plačani, tega nismo krivi sami, pač pa v prvi vrsti naši psevdo-deželni očetje, ki nam režejo kruh s trdo roko ter nas leto za letom slepijo z izboljševalnimi načrti naših plač. V drugi vrsti je naši mizeriji kriva tudi država, ki nas pita z ukazi, naredbami, odloki, ki si je pridržala nad nami disciplinarno oblast, a za nas in šolstvo ne izda niti vinarja.

Po novem zakonu, ki ga nazivljejo nekateri »cvet vseh zakonov«, imamo nebroj nadzornikov, kakor: šolskega ogleda, krajni šolski svet, c. k. okr. šol. svet, c. k. okr. šol. nadzornika, c. k. dež. šol. nadzornika c. k. deželni šol. svet in c. k. naučno ministrstvo. Vsi ti se zavedajo svoje nadoblasti nad

ubogim učiteljem. V tem oziru nočem kritikovati zakona. Saj imajo tudi drugi državni uradniki in uslužbenci svoje predstojnike, ki se jim morajo pokoravati. Za državne uradnike in uslužbence pa tudi država skrbi za njihovo gmotno stališče. Usiljuje se mi tedaj prašanje: »Kaj pa z nami?«

Za nas ima samo naredba in predpise, a drugega nič. Logično in po vsi pravici lahko zahtevamo od nje, da nas vzame v svojo oskrbo ali da prispeva v šolske troške deželam najmanj 50 %. Pri duhovščini je v tem pogledu ravno narobe. Duhovščino plačuje država, a disciplinarne oblasti nad njo nima.

Naši politični nasprotniki so ta v demokratskem duhu prirojeni zakon prekleli, ker jim je bila z njim vzeta oblast nad učiteljstvom in šolstvom. Naš stan se je začel svobodneje gibati zavedajoč se svoje velike važnosti za kulturni narodni napredek. Z lastno organizacijo smo pridobili že mnogo, kar bode naše politični nasprotniki, ki iztezajo svoje roke po učiteljstvu, da bi ga zoper vkovali v krute spone hlapčevanja. Ta doba, odkar smo prosti, je dogledna. Še žive kolegi, ki so okušali grenkobo onih časov, še žive ljudje v narodu, ki so videli, kako se je moral tedanji »šolmašter« klanjati pred vsakomur, kako slepo se je moral pokoriti ukazom tistega, ki ga je smatral za svojega sužnja. In kaj mislite, gospoda, ali ne trpi ugled učiteljstva še dandanes zaradi tega? Mislim, da ga ni med nami, ki bi ne soglašal s tem.

Že od početka sem naglašal, da pomanjšuje naš ugled tudi pomanjkanje stanovske samozavesti in samostalnosti. Naš stan se prišteva inteligentnim stanovom zaradi naobrazbe, ki jo dobimo v šolah in zavoljo funkcije, ki jo opravljamo med narodom. Veliko važnih funkcij mora opravljati učit. med narodom. Učitelja vidimo kot funkcionarja v vseh narodnih društvih, posojilnicah, v delu za pospeševanje kmetijstva, živinoreje i. t. d. Te funkcije delajo učiteljstvu čast ter mu povišujejo njegov ugled. Vkljub temu se čuje tuptam, kako zabavlja učitelj vpričo drugih, da je nizkotno biti ljudski učitelj. Zamalo se mu zdi, biti narodni probujevnik. Nad takim se uresniči rek: »kdor zaničuje se sam, podlaga je tajčevi peti«.

Poglejmo druge stanove, pa vidimo, kako spoštljivo govorijo o svojem stanu ter se sami dvigajo v nebo. Dejstvo je, da zahtevajo baš od našega stanu prav veliko. Res je, da se zahteva od odvetnika in učitelja največ. Naše študije so v primeru z zahtevami veliko premajhne, zato se moramo sami popolnjevati, dalje izobraževati, širiti duševno obzorje. Mislim, da govorim vsem iz srca, če rečem, da zahtevamo večje študije, a istodobno tudi, da se naj naše plače uredi enako plačam državnih uradnikov XI., X. in IX. plačilnega razreda. Z večjimi študijami bi se naša samozavest utrdila, ker človek je le tedaj samozavesten, če je povsod doma; to se pravi, da lahko nastopi v vsakem društvu kot »pravi društvenik«, ki ga morajo upoštevati. Kritikovati bi bilo učitelja, ki nastopi v društvu kot adlatus ali celo famulus izvestnih krogov.

Omeniti moram tudi družbo sv. Mohorja. Slovensko učiteljstvo je mnogo storilo v prid te družbe glede članov. Med učiteljstvom imamo tudi dopisujoče člane. Po vsi pravici bi moralo zahtevati učiteljstvo, da se ga v šematizmu ne zapostavlja za kancelisti, orožniki in slugami. Učitelj, ki kaj takega trpi, greši proti samozavesti. Najhujše zlo, ki jemlje ugled vsakemu stanu — kakor tudi našemu — je pa nekoligijalnost. Ko končamo študije, nastopimo službo brez življenske izkušnje, brez samostalnosti. Samostalnost je kolikor-toliko zavisna od individualitete posameznikove.

Nočem kar a priori trditi, da bi bil vsak učitelj brez samostalnosti, pač pa lahko rečem, da je med nami precej takih, ki ne znajo samostalno nastopati v življenju, saj nam primanjkuje, kakor sem že poprej poudarjal, življenske izkušnje. Naša duhovščina to dobro ve ter izkuša učiteljstvo izkoriščati v svoje namene, bodisi politične ali zasebne. Kolikrat se ne dogodi, da obžaluje učitelj ali učiteljica, da je šel po nepotrebnem po kostanj v žerjavico zaradi takega beganja. Ne pustimo se tedaj begati od nobene strani, temveč bodimo razsodni, trezno premislimo, kaj želi ta ali oni doseči od nas. Zatekajmo se do izkušenih kolegov za svet. Shajajmo se večkrat, kakor delajo duhovniki, ki so najbolj organiziran stan, ter razmotrivajmo učiteljska vprašanja. Prijateljsko vabimo mlajše kolege k sebi ter jih bodrimo, navdušajmo za svoj stan, za stanovsko zamozavest, samostalnost. Prijateljsko opozorimo svojega kolego na morebitne nedostatke, netakten nastop, da se take in enake nepravilnosti odstranijo.

V slučaju morebitnih medsebojnih konfliktov bodimo spravljeni ter poravnajmo se mirnim potom. Vsakršno drugačno postopanje je kritike vredno. Pod vso kritiko je zabavljanje po gostilnicah v navzočnosti drugih oseb čez svojega tovariša, tovarišico.

Vzemimo si za zgled duhovščino. Dasi sta dva duhovnika razprta ter sta si sovražnika na življenje in smrt, eden drugega proti tretji osebi zagovarjata kakor najboljša prijatelja. Tak takt, tak nastop imponira vsakomur. Tak stan kaže svojo zrelost, svojo samostalnost, svojo kolegijalnost. Ape-liram na vas, čestite kolegije in na vas, dragi kolegi, da držimo zastavo kolegijalnosti pokonci, ker baš s tem poka-žemo svetu, da smo organiziran stan, ki mu gre častno mesto; da smo stan, katerega je treba upoštevati v družbi kakor tudi v političnem življenju, da smo stan, ki se zaveda svoje važnosti v življenju.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXVI.

Vprašanje I.: Načelnik in namestnik krajnega šolskega sveta sta bila izvoljena meseca januarja, tako da njiju doba — kakor vsega krajnega šolskega sveta — poteče koncem tega leta. Ali je utemeljeno, da okrajni šolski svet naroča že početkom meseca novembra takojšnjo izvolitev novega načelnika in njegovega namestnika (Saj mora vendar še stari odbor predložiti račune, kar pa se more zgoditi le koncem leta!)

Vprašanje II.: Ali ima oni, ki je bil kaznovan zaradi krivega pričevanja po § 461. še nadalje pravico biti občinski odbornik, oziroma član krajnega šolskega sveta?

Radbivedel na Štajerskem.

Odgovor I.: Zahteva okrajnega šolskega sveta ni nezakonita. Volitev se lahko izvrši takoj, toda novo izvoljeni predsednik, oziroma njegov namestnik nastopita svojo funkcijo šele takrat, kadar mine funkcijska doba starih upravnikov.

Odgovor II.: Občinski red za Štajersko izključuje v § 3., točka c, od aktivne in pasivne volilne pravice tudi tiste osebe, ki so bile kaznovane po § 461. kazenskega zakona z dne 5. marca 1862. l. Kdor pa nima te volilne pravice, tudi ne more biti član krajnega šolskega sveta. Pri-tožite se!

Dohtar Blažič.

Razstava učil v Ljubljani.

(Dalje.)

10. Dolenje in Gorenje Avstrijsko. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih alpskih dežel. Deželna grba. Slike: Hölzel, Dunaj, Dunav pri Dunaju. Langl, Stolna cerkev sv. Štefana. Votivna cerkev. Pichler, Cesarski dvorec in ljudski vrt. Schönbrunn. Gerasch, Gmunden, Semernik. Hadmarja Kuenrinškega ujamejo vojaki Friderika II. Bojevitega. Vojvoda Rudolf IV. si ogleda stavbo stolne cerkve sv. Štefana. Obleganje Dunaja l. 1683. Dunav pri Dunaju. Dunav od Pasave do Dunaja. Dunavski ribič. Dunavska dolina. Stereoskopske slike: Dunaj, sv. Štefana cerkev od zunaj in znotraj, mestna hiša, Prater, Dunaj z Dunavom. Linc. — Vinarstvo. Jabolkovec (cider). Svilena tkanina (šali). Pivo. Izdelovanje stekla. Pottendorf — podelovanje bombaža. Pridelovanje gorčice (Krems). Železnina (kose, srpi, orožje). Železolivnica. Premog. Kamena in varjena sol.

11. Tirolsko in Solnograško. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Deželni grb tirolski. Deželni grb solnograški. Slike: Inomost, Umlauf, Tirolec, narodna noša. Andrej Hofer. Hölzel, Ortler. Solnograd. Razglednice. Stereoskopske slike: Inomost, Ortler, Wildbach-Gastein, Hallein. — Divja koza. Sviloreja. Južno sadje. Železo. Baker. Sol. Soline. Volnenina. Loden. Bombaževina. Svilenina. Leseni izdelki — razpelo.

12. Češko, Moravsko in Šlesko. Rothang: Šolski nastenski zemljevid Sudetskih dežel. Češki, Moravski in Šleski grb. Slike: Praga, Krušne ali Rudne gore, Krkonoši, pragozd v Češkem lesu, Opava, Čehi, Nemci. Razglednice. — Granati. Železo in železni izdelki. Pesa. Sladkor. Hmelj. Pivo. Lan. Trlica. Greben za mikanje prediva. Kolovrat. Preja. Statve. Platno. Volna. Sukno. Posoda iz porcelana in železa. — Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

13. Galicija in Bukovina. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Slike: Lvov, Črnovice, Vjelička, soline, Poljak, Rusin, Rumun; rjavi medved, volk, divji prešič, bukev. Razglednice. Kamena sol. Petrolej. Rž. Žganje. — Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

14. Ogrsko. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Ogrski grb. Slike: Budim-Pešta, Morska oka — plesi, Madjari, Slovaki, erdeljski Nemci, Rusini, Rumuni, Hrvati, Srbi, ogrski cigani. Gerasch: Arpad zasede Ogrsko. Smrt Friderika II. Bojevitega. Bitka pri Mohaču in smrt kralja Ludovika II. Siget, Nikolaj Zrinjski. Zveri v Karpatih (rjavi medved, volk, divji prešič). Razglednice. Rudnine in kovine v Karpatih (sol, petrolej, baker, železo, premog.) Banaška pšenica. Moka iz banaške pšenice. Hmelj. Tobak. Smodke. Vinograd. Grozdje. Brenta. Vino. Rogovi ogrskih volov. Usnje. Papricirana slanina. Zvezan lonec. Zakrpana ponev. Mišnica. Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

15. Bosna in Hercegovina. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Bosenske narodne noše (bosenski tipi). Umlauf: Bošnjaki. Sarajevo, Mostar, Travnik, Jajce itd. Slike iz vojske v Bosni in Hercegovini. Bitka pri Jajcu. Turška zastavica, zaplenjena v bitki pri Jajcu. Razna oprava in zlate vezenine: blazina, brisače, prti, čurdija, pas s handžarjem, opanke, fes, svilena tkanina, gumbi iz turškega denarja. Mlin za kavo. Čaše za kavo. Čibuk. Limona (drevo). Tobačna

rastlina. Slive in slivovec. Granatovo jabolko. Lešniki in mandlji. Bombaž. Guberjev vrelec.

16. Dodatki k zgodovini. Naš cesar. Cesarski orel. Sv. Ciril in Metod. Babenberžani. Rudolf Habsburški. Gutenberg. Maksimilijan I. Herbart in Andrej Turjaški. Princ Evgen. Marija Terezija. Jožef II. Lavdon. Radecki. A. M. Slomšek. Fr. Erjavec.

A. Zemljepisje za VI.—VIII. razred.

1. Nemčija. Kiepert: Nastenski zemljevid Srednje Evrope. Slike: sipine, stolna cerkev v Strassburgu, stolna cerkev v Kolinu, Dunav od Pasave do Regensburga, Zugspitze, mavzolej pri Bingnu. Razglednice. Stereoskopske slike: Železo in jantar. Mozelsko vino. Bavarsko pivo. Norimberške igrače. Svila iz Krefelda. Prtenine iz Šlezije. Izdelovanje stekla, papirja in porcelana.

2. Švica. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Slike: Bern, Ženeva, Curih in Curiško jezero, Bernske alpe, železnica čez Sv. Gothard, grad Habsburg, cesta čez Sv. Gothard, Renov slap pri Schaffhausnu, planšarske kočje, sirarnice. Slika iz Curiha. Razglednice.

3. Dansko. Nastenski zemljevid Evrope. Mrož. Divja gos. Ogrščica. Jantar. Tkanine (platnene in bombaževe).

4. Nizozemsko. — Belgija. Nastenski zemljevid srednje Evrope. Razglednice. Cvetlične čebulice, prtenina, bombaževina, volnenina.

5. Francija. Nastenski zemljevid Evrope. Slike in razglednice. Montblanc, Nizza, Riviera. Žito in južno sadje. Rudnine.

6. Anglija. Slike: London, Edinburgh itd. Razglednice.

7. Španija. Slika: Kolumb v Palosu. Rastline. Rudnine.

8. Portugalsko. Lisabon. Ovca merinos. Rastline. Živali. Rudnine.

9. Italija. Nastenski zemljevid Evrope. Slike vseh večjih mest. Pokrajinske slike. Razglednice. Južno sadje, žveplo, svinec, korale, gobe. Svilni prelec in svila. Marmor. (Dalje.)

Sovražnik človeštva.

Kako vplivaj šola na mladino, da se obvaruje navade pijančevanja in da se jo uveri o kvarljivosti alkoholizma.

Spisal Armin Gradišnik.

Upijanljive pijače — žganje, vino, pivo — so že povzročile človeštvu neizmerno gorje, ali na drugi strani so že ublažile marsikomu nenavaden telesni napor ali skelečo duševno boleost. Tako modrujejo nekateri veččaki-zdravniki. A drugi strokovnjaki kar naravnost odrekajo alkoholu vsako zdravilno moč.

Veliki angleški državnik W. Gladstone pravi: »Alkohol opustoši več nego kuga, lakota in vojna.«

Če hoče učitelj s svojim vplivom in delovanjem v ljudski šoli uspešno nastopiti proti alkoholizmu, potem mu je pred vsem spoznati bistvo in moč alkohola. V ta namen naj stopi v dotiko s kakim društvom abstinentov ter si po njega moči nabavi v to stroko spadajočih literarnih del. Taka društva nam radovoljno in brezplačno nudijo sredstev.

Dejstvo je, da prihaja sila alkoholizma dandanes čim jačja, a da ta sila tudi učinkuje mnogostranski odpor. Dokaz temu: ustanovitev obilih abstinenčnih društev, priredba kongresov in predavanj proti alkoholu. Temu dokaz pa je tudi

velik napor učne uprave, da pridobi in navdušuje šolo za boj napram pijančevanju.

Alkohol je strup. No, tudi strupi se uporabljajo kot zdravila. Zato more spreten zdravnik ta lek uspešno rabiti, zlasti pri hipnem pojemanju telesnih moči. A trajnega učinka alkohol nima, ker je ravno narkotičen strup in tak le slabi. In tudi v fiziološkem pogledu je alkohol le jako opasno dražilo. Alkohol človeškemu trupu ne dovaja toplote, on ne pospešuje mišične delavnosti. To je po večjih fiziologih že davno dokazano!

Alkohol vzroči s časom — kakor je pač mera uživanja — v človeškem organizmu kronično otrovanje. To otrovanje skrajša življensko moč ter je često vzrok smrti. V tem se pojavlja alkoholizem. Na Ruskem n. pr. 34% samomorilcev vzročuje alkoholizem. Alkoholizem je izvor raznim človeškim boleznim kakor: srčnim hibam (otolščenju), izprijenju jeter in želodca, mnogim bolestim živčevja. Večina umobolnih je takih, ki so bili alkoholiki.

Alkohol dela vsestransko pogibeljno. Vsak pijanec je bil izprva tudi le zmeren pivec. Pije pa se iz navade in — posnemanja. Navada pa je železna klada.

Pijančevanje, t. j. nadmerno použivanje opojnin, uniči društveno življenje, družinsko imetje; ono odtuji otroke srcu staršev, provzroča blaznost! Koliko nesreč pri prometnem in industrijskem življenju ima svoj izvor v pijančevanju! Ono je glavni vir tako rapidno naraščajočemu obubožanju raznih slojev, zlasti kmetiškega in delavskega.

Statistika nam najbolje kaže, da je ravno alkoholizem v ozkem skladu z raznoterimi hudodelstvi. Brezmerno pijančevanje je često edini vzrok težkih in lahkih telesnih poškodb, umorov, pobojev, požiganja i. dr. Tudi razna huda dejstva glede npravnosti, osobito skrivne oskrumbe, se dogajajo v pijanosti. V Nemčiji n. pr. — v tej državi »der edlen Sitte und Gottesfurcht« — dovaja alkohol povprečno slednje leto do 150.000 ljudi pred sodni stol. Leta 1876. so med 33.000 ujetniki dognali, da jih ni bilo nič manj nego 13.700 notoričnih pijancev! — Tudi našo Avstrijo tozadevna statistika kaj nemilo tiplje . . . L. 1876. so učinili otroci pod 14. letom 352 zlodejstev, a l. 1884. celo 597! Čeravno se vobče število hudodelstev od leta do leta manjša, pa se je vendar število sodnijsko obsojenih hudodelcev od 325.440 v l. 1867. zvišalo na 576.166 v l. 1889! Izmed teh slučajev je bilo takih, ki so se zvršili v pijanosti: l. 1876. — 44.383, a 1889. l. 63.287. — V Galiciji in Bukovini — tu imajo poseben zakon proti pijančevanju — je bilo 20.846 ljudi leta 1889. kaznovanih zaradi nadmerne pijanosti. Mislim, da iz le-teh podatkov se že uvidi, kako grozno kvaro nam nareja alkohol v moralnem in intelektualnem oziru!

Kar se tiče materialne škode, ki jo provzročuje zauživanje opojnin, naj govori le par števil!

V Avstriji se je l. 1894. plačalo:

davka za žganje	33.00 milijonov gld.;
» » vino in mošt	5.20 » »
» » pivo	30.33 » »
Skupaj	68.53 milijonov gld.

ali 139.06 milijonov kron in to pri prebivalstvu od ne čisto 24 milijonov ljudi! Ta zgled sam kaže jasno dovolj, kako grozno globoko se je že zajedel alkohol v materialni mozeg našega ljudstva.

Država sama je tu poklicana v prvi vrsti, da odpomore. Ona naj bi skrbela, da se:

- osnujejo ubogim slojem zdrava bivališča;
- oživotvorijo ljudske kuhinje;
- nizko obdačijo: kava, čaj, kakao.
- spravijo žrtve alkoholizma v zavode za ozdravljenje;
- skrbi za udobnosti treznim;
- pokupi vse koncesije in zmanjša število žganjarn, ozir. poslednje povsem odpravi;
- pospešuje snovitev društev abstinentov in
- izda zakon zoper pijance, kakršen je deloma že uveden v Galiciji in Bukovini.

Zle posledice alkoholizma vidimo tudi na otrokih. Otroci, katerih starši so alkoholisti, so navadno slaboumni. Žal, da mnogokrat pridejo celo otroci, ki sami pijo žganje, v šolo ter niso tako za nobeno duševno delo. Govoril sem s koroškimi kolegi, ki so mi pravili, da učenci kar žganico seboj v šolo prineso, ker jim jo dajejo starši namesto druge hrane. Da, na Koroškem celo dojenice zalivajo z žganjem, da so potem — bolj mirni. Seveda se slične prikazni vidijo drugod, tudi pri nas. Posebno v industrijskih krajih, v krajih, kjer so rudokopi — to vem iz lastne izkušnje, zakaj več let sem učiteljeval v veliki industrijski občini, v Trbovljah — tam dokaj grasira alkoholizem med mladino, tudi med — šolsko.

Bojevati se proti tako v vseh slojih razširjeni razvadi, kakor je pijančevanje, ni lahka stvar. A čim težavnejša naloga, tem bolj nas zadovoljuje uspeh; in če je ta tudi le. neznaten. V svesti si tega bo tudi učitelj marno in trajno v šoli uporabljal vse in ob vsaki priliki, karkoli bi moglo kaj pripomoči k omejitvi — alkoholizma. (Konec.)

Priznanja in zaupnice.

XI.

Učiteljstvo iz okraja ljubljanske okolice odobrava odločni korak svojih treh delegatov ob IV. deželni skupščini v Ljubljani, ker je vsak po svojih najboljših močeh izkušal koristiti učiteljskim zahtevam.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Pedagoško društvo v Krškem je postavilo rajnemu nadučitelju Ignaciju Resmanu na leskovškem pokopališču spominek. Ob tej priliki vabi vse bližnje kolegije in kolege k odkritju, ki se vrši v ponedeljek, dne 20. novembra t. l. ob 3. uri popoldan. Po odkritju je občni zbor »Pedagoškega društva« v gostilni pri Maroltu. Odbor.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 19. t. m. v Ksaveriju ob 11. uri dopoldne. Vzored: 1. Nagovor predsednikov. 2. Dopisi. 3. »Lehrerbundovo« zborovanje. Poroča g. Praprotnik. 4. Lepopisje po Levcu. Razpravlja g. Kelc. 5. Poročilo o družbenem delovanju. a. tajnikovo b. blagajnikovo. 6. Volitve novega odbora. 7. Slučajnosti. Ker je to letno glavno zborovanje, je pričakovati popolne udeležbe. Gostje so dobro došli! Glede kosila je naduč. Terčaku par dni prej javiti. Odbor.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje 19. t. m. v Bralslovčah ob 2. popoldne z določenim dnevnim redom. — Ob 1/22. se vrše pevske vaje; zato naj prinese s seboj vsak društvenik oba zvezka Mohorjeve pesmarice. Pele se bodo št. 58. in 62. iz prvega in 38. in 48. iz drugega zvezka.

Ob 3. ima sav. čebelarstvo društvo svoj občni zbor.

Anton Farčnik, predsednik.

Književnost in umetnost.

Zvonček ima v 11. številki letošnjega letnika to-le vsebino: 1. Dobroradi. Borisov. Pesem. 2. Videl je angelca. Juraj Pangrac. Povest. 3. Prijatelj Muha. Andrej Rapè. Povest s podobo. 4. Kako sem potoval v Rusijo. Ferd. L. Tuma. Poučni spis. 5. »A jaz je nimam več...« F. G. Hraštničan. Povest s podobo. 6. Jesenska slika. Fr. Rojec. Poučni spis. 7. Zajček in zelje. E. Gangl. Basen. 8. Razstava učil v Ljubljani. Lad. Ogorek. Znanstven spis z dvema podobama. 9. Iz šolskih zvezkov * * *. Spisne vaje III. razreda ljudske šole na Pristavi. 10. Sanje. Fran Žgur. Pesem. 11. Detetu. Fran Žgur. Pesem. 12. Gospodek. E. Gangl. Pesem s podobo. 13. Stroga učiteljica. Podoba. 14. Pouk in zabava. Zastavica v podobah. Fr. Rojec. — V slovo. Iv. Kiferle. Uglasbena pesem. — Kako dolgo žive živali. — Biseri cesarice Elizabete. — Koliko bi veljal vozni listek III. razreda od zemlje do solnca. — Z volkovi je tulil. Ivo. — Zamorci v Združenih državah. — Naše podnebje se izpreminja. — Obema se je preobrnilo. Ivo. — Rastlina, ki najhitreje raste. — Največja cvetica na svetu. — Ogromna goba. — Kje pade največ dežja. — Največ njiv. — Zdravljenje ozeblin. — Vrednost dragega kamenja. — Pes — rešitelj. — Rešitev.

Obrtno računstvo. Spisal H. Podkrajšek. Vodstva obrtnih nadaljevalnih šol opozarjamo, da so ravnokar začeli tiskati to knjigo, ki je nujno potrebna in ki jo težko pogrešamo.

Vestnik.

Osebnosti. Absolvirana učit. kandidatinja gđc. Marija Bitenc je imenovana za suplentinjo v Šmartnem pod Šmarno goro. Na mesto obbolelega nadučitelja g. Ivana Vuga, ki je dobil dopust, je prišla v Nadežje soto kot suplentinja izprašana učiteljska kandidatinja gđc. Ana Plešk o. Izprašana učiteljska kandidatinja gđc. Justina Modic je imenovana za provizorično učiteljico v Vipavi. Na mesto obbolele učiteljice gđc. Ernestine Jamšek je nameščena na Studencu izprašana otroška vrtnarica gđc. Franciška Janežič. Izprašana učiteljska kandidatinja gđc. Ivana Smole je imenovana za provizorično učiteljico v Dolenji vasi pri Senožečah. Za suplentinjo v Domžalah je nameščena absolvirana učiteljska kandidatinja gđc. Ana Belič, ker je dobila obolela učiteljica gđc. Terezija Friedrich dopust do konca februarja 1906. Učiteljica gđc. Al. Dostal na Ptujski gori ter učitelj gosp. Al. Bučar pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju sta dobila za to šolsko leto dopust, da se udeležita meščansko-šolskega tečaja v Mariboru, in bode prvoimenovano nadomeščala gđc. Ljudmila Skrbinšek, slednjega pa gosp. Miroslav Rajh. Izprašana otroška vrtnarica gđc. Antonija Kadunec je imenovana za pomožno učiteljico v Prežganju pri Litiji.

Odlikovanje. Upokojeni nadučitelj v Železnikih, gosp. Jožef Levičnik, je dobil od papeža zaslužni križec »Pro ecclesia et Pontifice«.

Imenovanje. Je absolvirana kandidatinja Slavka Šturmovca za prov. učiteljico v Št. Ferjanu v Brdih.

O učiteljskih plačah je razpravljala ta teden kranjski in goriški deželni zbor. Več prihodnjic.

Imenovanje v šolski stroki. Izredni profesor dr. Vladimir Milkowicz je imenovan profesorjem zgodovine vztočne Evrope na vseučilišču v Črnovicah. Dr. Milkowicz je živel svoj čas v Ljubljani in je priobčil več razprav med temi tudi razpravo o kranjskih samostanih.

Iz štajerskega deželnega šolskega sveta. Ustanovitev privatne nemške šole na Pragarskem se je odobrila. Potem se je pomaknilo več šol iz II. v I. in iz III. v II. plačilni razred. Tu se je zopet pokazala vsa ljubezen graške gospode za Spod. Štajer. Iz II. v I. plačilni razred je bilo pomaknjenih 30 nemških in samo tri slovenske šole, in sicer take tri, kamor res ne morejo dobiti učitelja, namreč Št. Jernej nad Muto, Razbor pri Slov. gradcu in Sve-

tina pri Celju. — Za nadučitelja sta bila nameščena Fr. Zemljič v Lučah in Iv. Polak iz Poljčan pri Sv. Duhu v Halozah. Za učitelja-voditelja k Sv. Miklavžu nad Laško je prišel P. Lorbek, dosedaj suplent v Slivnici pri Celju. Nadalje so nameščeni za stalne učitelje in učiteljice: Makso Dobaj na nemški šoli v Slov. gradcu, Josip Korban iz Žetal v Lučah v Slivnici pri Celju, Matilda Lecker pri Sv. Miklavžu pri Ormožu Marija Požega in pri Sv. Marku niže Ptuja Roza Randl.

Donesek k ilustraciji gmotnih razmer štajerskega učiteljstva. Na Spodnjem štajerskem službuje v nekem trgu tovariš, ki ima slučajno tudi posestvo. Njegova žena, ki ima tudi trgovino z mešanim blagom, boleha že 2 leti. Zato mora njen mož poleg posestva nadzorovati tudi trgovino. Gotovo mu nosita posestvo in trgovina več nego njegova služba. Kot učitelj ima ta tovariš tako stanovanje, da bi ga ne privoščil niti svoji živini. K sreči ima svojo hišo, da lahko stanuje na varnem. Tovariš bi rad opustil trgovino in kmetovanje, če bi mu služba donášala toliko, da bi mogel preživljati sebe in ženo. Pa mu ne. Zaradi trgovine hočejo sedaj tega tovariša disciplinirati. Ko bi dali učiteljstvu dostojno plačo, bi mu ne treba trgovati in bi ga tudi ne bilo treba disciplinirati. Isti učitelj ima v svojem hlevu žival, ki je za govejo živino neobhodno potrebna. Ta žival služi po štiri krone na dan. Prav toliko nosi dotičnemu učitelju na dan njegova služba...

Blamaža. Našega tovariša Silvestra v Črnem vrhu sta »Slovenec« in »Domoljub« kruto napadala. Deželni šolski svet v Ljubljani se je oziral na te anonimne ovadbe ter pozvedoval o zadevi celo po orožnikih. Te dni pa je bilo preganjanje zaključeno s tem-le odlokom okrajnega šolskega sveta: »Der k. k. Landesschulrat hat mit dem Erlaße vom 16. September 1905, Z. 2882, anher eröffnet, daß er auf Grund der gepflogenen Erhebungen keinen Anlaß findet, wegen der in der Zeitschrift »Slovenec« Nr. 65 ex 1905 gegen Sie erhobenen Anwürfe mit einer Disciplinaruntersuchung vorzugehen«. — Ali bosta »Slovenec« in »Domoljub« tudi to povedala svojim bralcem ter tako vrnila nedolžnemu čast? — Kakšne dolžnosti bi se moral zavedati vsak deželni šolski svet napram vsakomur, ki blati po krivici njegove podrejenosti? Prosimo odgovora!

„Solidarnost kranjskega učiteljstva“ se imenuje članek, ki ga prijavljajo zadnje »Učiteljské Noviny«. Članek govori o IV. dež. učit. skupščini, o znanem discipliniranju delegatov ter poudarja sijajno solidarnost kranjskega učiteljstva, ki se je tako eklatantno izpričala ob priznanju in zapupnicah, priobčenih v našem listu. H koncu pravi članek, da nastopa kranjsko učiteljstvo vzorno in zavestno in da pride le tem potom do kruha.

Popravek. Na str. 382. smo z zadnji števil. priobčili poročilo, da ni ministrstvo ugodilo prošnji za podporo »Učit. konviktu«. V predzadnji vrsti tiste notice stoji napačno »kranjsko učiteljstvo«, ko mora pravilno odpasti atribut.

Razgled po šolskem svetu.

— **Izpremema zakona o šolskem nadzorstvu.** Poslanec dr. Schacherl je dne 3. t. m. v štajerskem dežel. zboru utemeljeval svoj predlog o izpremambi zakona o šolskem nadzorstvu. Govornik je napadal klerikalce, ter dokazoval potrebo, da je treba napade na svobodno šolo ne le odbijati, ampak jih je treba tudi zavračati s protinapadi. Nadalje je treba učitelje ščititi pred preganjanjem, nadzorovalne oblasti pa je treba demokratizirati in stare določbe odpraviti. Zahteval je izpremembo pri zastopstvu učiteljstva v šolskih oblastih v korist učiteljstva in po možnosti dognati ločitev šole od cerkve. Zdravniki naj dobe pri šol. oblastih sedež in glas. Število okrajnih šolskih nadzornikov naj se pomnoži, a plačuje jih naj država. — Predlog je bil zadostno podprt. Odkazali so ga naučnemu odseku.

— **Izpremenitev madjarske šole v hrvaško.** Šolski svet občine Budakovac je sklenil, da preustroji tamkajšnjo madjarsko šolo v hrvaško. Tudi vlada je odobrila ta sklep.

— **S srbskega vseučilišča.** Kriza, ki je nastala na belgrajskem vseučilišču, kakor smo poročali v zadnjih dveh številkah, se bliža koncu. Pretekli teden so se sestali pooblaščenec akademičnega senata in dijaštva, da se dogovore o izpremembi vseučiliškega statuta. Kakor pišejo srbski listi, so bila ta pogajanja uspešna. Nadejati se je, da bo kriza skoro rešena in da dijaki v kratkem prično obiskovati predavanja. Izpremenjeni statut pa uveljavijo šele s prihodnjim šolskim letom.

— **Z bolgarskega vseučilišča.** Akademični senat vseučilišča v Sredu je sklenil, da pomilosti vse dijake, ki so bili lansko leto zaradi znanih neredov relegirani. Tako je razpor med akademičnim senatom in dijaštvom sedaj definitivno končan.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 2552.

Kranjsko.

V krškem okraju se razpisuje s tem po eno učno mesto na dvorazrednicah v Šmarjeti, Studencu in Trebelnem in eno učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Cerkljah v stalno, oziroma učno mesto na Trebelnem tudi v začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 30. novembra 1905.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 2. novembra 1905.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Ravnokar je
izšel

Ravnokar je
izšel

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1905/06., XII. letnik
Sestavil L. Jelenc.

Cena: Za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v
za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Ročni zapisnik je prevzela letos »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« od gosp. Štef. Primožiča v svojo last.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v tiskarni **Dra-**
gotina Hribarja v Ljubljani ali pa **pri vodstvu Zaveze.**

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu

ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-
novejših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in slovenskim staršem priporočamo:

- „Zvonček“, II. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
„Zvonček“, III. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
„Zvonček“, IV. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
„Zvonček“, V. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.
„Zvonček“, I. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

Upravništvo „Zvončka“,
v Ljubljani, Rimska cesta 7.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—1/2 7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4 3/4%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštinih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h	
B » 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »	
C » 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »	
D » 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »	
E » 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »	
F » 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »	
G » 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »	
H » 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »	

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid Učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: »Učiteljski konvikt«, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 6.
2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
4. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
5. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
6. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
7. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod Trančo.
8. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
9. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
10. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo »Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev«.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu »Svoji k svojim!« podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Zdravje in šola.

V naših manjših šolah po deželi vladajo skoro brez izjeme v zdravstvenem oziru velike pomanjkljivosti. Naše občine niso bogate in zato ni čuda, če štedijo pri šolskih zgradbah več kakor je prav. Kjer so se v teku zadnjih let — ali vsaj desetletij — zidala nova šolska poslopja, tam je pač tako za šolsko deco kakor tudi za učitelja malo bolje preskrbljeno, ali premnogo je še šol pri nas s tesnimi in nizkimi sobami, s slabimi pečmi, brez potrebne vode in z najprimitivnejšimi stranišči — ali pa tudi brez njih. Tudi pri novih zgradbah se zaradi manjših stroškov delajo razni kompromisi, ki v zdravstvenem oziru šoli niso na korist. Šola se postavi preblizu ceste ali v dolini na mokra tla blizu mlak in močvirja, katerih nezdravo izhlapevanje kuži zrak. Tudi navada, da napravljajo nekatere občine v šoli občinske pisarne ali druge javne urade, zasluži obsodbe, osobito če je vhod v pisarno iz iste veže, katero rabijo tudi šolski otroci.

Ni moj namen spuščati se v razpravo, kako naj se zidajo zdrava šolska poslopja, ampak rad bi opozoril, kako bi se dale tudi v slabejši šolski zgradbi praktično upeljati razmere, ki bi bile šolskim otrokom in učitelju zdravstveno ugodnejše kakor so doslej.

Mnogo je odvisno od g. šolovoditeljev samih. Gotovo je želja vsakega učitelja, izhajati z občino v prijaznosti in prijateljstvu, ali, žal pri nas je mnogo županstev, ki vsako skromno zahtevo učitelja za razne potrebne popravke v šoli smatrajo za sitnost in sekaturu. Ali naj pomislijo, da učitelj ne zahteva popravila špranjastih podov, razveganih vrat, podrtih peči, gnilih stranišč itd. iz posebnega veselja, delati občini sitnosti in stroške — ampak iz resnične potrebe. On ni dolžan, da bi za skromno plačo razen truda in napora tvegati tudi še lastno zdravje, potem pa je kakor inteligenten človek kolikor toliko odgovoren tudi za zdravje poverjene mu dece. Vesten učitelj — voditelj se zato ne bo iz kakršnegakoli vzroka zadovoljil s pokvarjenim podom ali s slabo pečjo, ampak bo vedno najodločnejše zahteval od občine odstranitev teh in drugih nedostatkov.

Tudi še v mnogih mestnih šolah je navada, da otroci svoje plašče, klobuke, rute itd. obešajo in spravljajo v učilni sobi. In vendar je to skrajno nezdravo. Tudi po vaških šolah, kjer je manj prostora po hodnikih, naj učitelj in učiteljica zahtevata, da otroci svoje stvari obešajo v hodniku ali v veži. Lahko si je misliti, kakšen zrak je n. pr. ob deževnem vremenu v itak za toliko število otrok pretesni sobi, če se vse te rute, klobuki in suknje v učilnici — mogoče celo blizu peči, pari in suše. Vsak učitelj bo v svojem lastnem interesu kakor tudi v interesu svojih učencev zahteval, da prihajajo otroci čisti v šolo. Res, otroci niso krivi, če jih puščajo starši v umazanih in raztrganih oblekah v šole, ali obraz, vrat, roke in če je bos, tudi noge si lahko vsak otrok umije sam, in učiteljeva dolžnost je, to od njih zahtevati.

V odmorih naj otroci vselej izidejo iz šolske sobe, na dvorišče ali na šolski vrt in okna učilnice naj se odpro, da pride čist zrak v sobo. Tudi v strogi zimi naj se ravna po tem pravilu. Par minut skakanja otrokom ne škoduje, in prezračena soba se hitro zopet ogreje. Pozimi zahteva peč osobito pazljivost. Ne sme biti razpokana, mora imeti dobra vrata, da ne uhajajo škodljivi plini v sobo. Še preden začnejo direktno smrdeti po dimu, lahko pušča razpokana peč pline, ki so, četudi jako škodljivi, še brez posebnega duha, in posledica je glavobol otrok in učitelja. Kuri naj se enakomerno, in peč naj ne bo nikdar razbeljena.

Stene naj se parkrat v letu pobelijo, to je ceno, lepo in pa zamori zarodke raznih bacilov. Tla naj ne bodo špranjasta in naj se prevlečejo s kako oljnato tvarino, ki zaprečuje stvarjanje prahu in omogoči dobro čiščenje. Sploh naj bo pod tak, da se lahko vsak dan omije, ne da bi deske upijale vlago. Pometanje s suho metlo skoro več škodi nego koristi. Vzdiguje se prah, ki lega po mizah in klopih in lažje prihaja s škodljivimi zarodki v pljuča. Šolske sobe naj se čistijo vedno popoldne, ko otroci izidejo in ne še le drugo jutro kratko pred prihodom otrok.

Inteligenten učitelj in učiteljica, ki imata tudi kaj srca za svoje učence in učenke, bosta našla sto načinov, kako bi koristila in čuvala zdravje svojih šolskih otrok. Pazila bosta na to, da otroci ne gledajo preblizu, da sede ravno, da se tudi v šoli med odmorom dovolj gibljejo. Ker sta inteligentnejša, videla bosta tudi to, česar lastni starši otrok mnogokrat ne opazijo: da je dete bolešno, da ima slabe oči, da sumljivo kašlja itd. — in opozorila bosta roditelje na to.

Tudi starši sami naj bi se večkrat prijavili učitelju, ozir. učiteljici in vprašali za napredek svojih otrok. Seveda ne tako, kakor imajo nekatere matere v navadi, ki prilete zaradi vsake kazni, ki je zadela njihovo dete, nad ubogega učitelja in mu očitajo, da ni pravičen in še lepših stvari, a kažejo s tem samo lastno sirovost. S tako »skrbjo« starši res mnogo ne koristijo svojim otrokom.

Učitelj in učiteljica naj ne pozabita, da hranita, ako pazita na zdravje svojih učencev in učenk, tudi lastno zdravje. A razen tega bosta tudi na drug način paralizirala škodljive vplive svojega poklica. Zadostna hrana, zdravo stanovanje, zadostno šetanje in gibanje v prirodi krepča telo in dušo. Pameten učitelj se na otroke ne bo razburjal; tudi če so malo živahnejši, ne bo takoj ves iz sebe, uvidel bo, da je popolnoma mirno sedenje otroku naravnost nemogoče, ker je neprirodno. Kričanje in besnenje nad otroki mu ne jača avtoritete, nasprotno pa škoduje živčevju, ki pri učitelju itak dovolj trpi.

Seveda je tudi vprašanje šolske higijene — vprašanje denarja. Zidajte prostorna šolska poslopja, poskrbite za zadostne učilne pripomočke, za zadostno plačo učiteljskemu stanu — in korist bodo imeli vaši otroci.

Tudi pri nas v Avstriji se zidajo pri šolah poleg telovadnic tudi kopeli, ki so otrokom brezplačno na razpolago, tudi v naši državi se že ustanovljajo šolske kuhinje za ubožnejše učence, dele se od občine knjige in obleka brezplačno, urejajo se moderne in bogate šolske knjižnice, nameščavajo se šolski zdravniki — ali še dolgo bo žalibog trajalo, da postane tak napredek vseobča last.

Ali vsak naj dela, kolikor more — tudi to je mnogo!
Iz »Domačega prijatelja«.